

تأثیر کرونا بر شیوهی زندگی دینی شهروندان

خسرو قاضی مطلق

کارشناسی ارشد علوم قرآن گرایش ادبی

چکیده

ویروس کرونا چنان زلزله‌ای در فرهنگ، اقتصاد، اخلاق، الهیات و روابط ایجاد کرده که می‌توان اظهار کرد که جهان پسا کرونا با جهان پیشا کرونا به‌طور قطع متفاوت خواهد شد. ویروس کرونا بیماری نوظهوری است که در مدت خیلی کوتاه جان بسیاری از انسان‌ها را گرفته و ناقلان این بیماری نقش اساسی در شیوع و انتشار آن را داشته و دارند. برحسب موازین فقهی ایراد ضرر و خسارت به غیر گاهی عنوان جنایت پیدا کرده است و در باورهای دینی به‌عنوان عامل انگیزشی اخلاقی، بر رفتارهای بهداشتی و سلامت معنوی مردم در بحران بیولوژیکی پاندمی کووید ۱۹- تأثیر مثبت داشت پیروی جامعه از موازین بهداشتی، انجام خود مراقبتی، مراقبت در منزل، مشارکت خانواده در خدمات سلامت در سطوح پیشگیری با یافته‌های علمی و شواهد دینی همخوانی داشت مردم بنابر شرط مسلمانی، از انجام کارهایی که سلامت خود یا دیگران را به مخاطره می‌انداخت پرهیز نمودند.

واژه‌های کلیدی: کرونا، فقه، سبک زندگی، دین

۱- مقدمه

ویروس کرونا زندگی مردم را تغییر داده و بر رفتار مذهبی و دینی مردم تأثیر گذاشته مناسک عبادی جمعی را تعطیل کرده، حرم ها، درب مساجد و مشاهد مشرفه را بسته و آیین مذهبی تعطیل و تکفین اموات را لغو و محدود کرده است. ویروس کرونا علاوه بر دین به حوزه حقوق عمومی و دستگاههای اداری و دولتی را تحت تأثیر قرار داده و دولت ها را به حمایت های اقتصادی و معیشتی از مردم واداشته است این همه تغییر و تأثیر از ویروسی که اندازه آن یک میکرون هم تجاوز نمی کند. در حال حاضر بیماری های واگیردار نوظهور از نوع کشنده در حال افزایش بوده که سالیانه باعث مرگ بسیاری می گردد که از جمله آنها می توان به بیماری ناشی از کووید ۱۹ کرونا اشاره کرد ویروس های کرونا گروه بزرگی از ویروس ها هستند که می توانند حیوانات و انسان ها را آلوده کنند و باعث بروز ناراحتی های تنفسی شوند این ناراحتی ها ممکن است به اندازه سرماخوردگی خفیف یا به اندازه ذات الریه شدید باشند در موارد نادر، ویروس های کرونای حیوانی، انسان ها را آلوده می کنند و سپس بین آنها سرایت پیدا می کنند این ویروس در حال حاضر تبدیل به عامل بیماری واگیردار جهانی یا به عبارتی، پاندمی شده است. بر اساس اظهار نظر متخصصان شایع ترین راه انتقال این ویروس از طریق انتقال قطرات تنفسی فرد آلوده با سرفه یا عطسه صورت می گیرد ویروس کووید ۱۹ در مرحله ی اول از طریق قطرات بزاق یا ترشحات بینی فرد بیمار هنگام عطسه و سرفه منتقل می شود بنابراین رعایت آداب تنفسی بسیار مهم است.

بیماری کرونا ویروس (COVID19 ۲۰۱۹) یک بیماری تنفسی نوظهور است که توسط یک ویروس جدید ایجاد می شود. این بیماری بسیار عفونی و علائم اصلی آن شامل تب، سرفه خشک، خستگی و تنگی نفس است. و همچنین با سندرم اختلال حاد تنفسی، شوک سپتیک، اسیدوز متابولیک و خونریزی و عملکرد انعقادی مشخص می شود اگر چه علت اصلی انتقال ویروس هنوز قابل بررسی است، اما پژوهش ها نشان می دهد کرونا ویروس، مشابه سارس می تواند از طریق حیوانات مانند خفاش ها به انسان منتقل شود. البته گویا کرونا نیامده که برود و دست کم این ویروس در کنار سایر میکروب ها و ویروس ها جا خوش خواهد کرد اگر خیلی خوش بینانه بیندیشم، به نظر می رسد در آینده قرار است که این ویروس با وجود کنترل شدن، گاه گاهی انسان ها را بیازارد و یا بیشتر به بهداشت و پیشگیری دعوت کند. پس لازم است مسئولیت مردم و دولت ها در مقابل این ویروس مشخص شده و اثرات آن بر سبک زندگی جهت ترسیم حد و حدود مسئولیت بررسی شود.

به لحاظ فقهی، حقوقی و اخلاقی خود بیماری واگیر یا همه گیر به عنوان یک امر طبیعی موضوع حکم نیست؛ زیرا اساساً آنچه در بیماری اتفاق می افتد، موضوع طبیعی است که البته موجب اختلال در عملکرد یا ناراحتی و حتی مرگ برای شخص می گردد و از آن رو که ابتلا به آن گسترده و مسری بوده آن را بیماری واگیر و همه گیر می نامند. با توجه به جایگاه مقوله حیات در نظام های هنجاری، باید مبانی اخلاقی و حقوقی ناظر به مواجهه با مقوله حیات و سلامتی مورد توجه قرار گیرد. همچنین از آنجا که این عمومی شدن خطر سبب عدم امنیت روانی نیز می گردد، به لحاظ اجتماعی عنصر امنیت روانی نیز اهمیت می یابد. ما در این پایان نامه مسئولیت دولت و مردم در قبال این بیماری که موجب تغییر در سبک زندگی دینی مردم شده است بررسی می کنیم و سبک زندگی دینی را جهت مشخص کردن حد و حدود مسئولیتها.

موضوع قواعد و احکام فقهی و حقوقی در مواجهه با بیمار و بیماری، غالباً فعل یا ترک فعل است. در اینجا باید نسبت رفتار را با این گونه بیماری ها تبیین کرد. برای شناخت نسبت رفتار با بیماری همه گیر و ارائه قواعد مربوط با آن لازم است نوع بیماری به لحاظ ابتلا و شیوع بررسی شود. بررسی ویژگی های بیماری به عنوان طرف رابطه در قواعد و احکام حقوقی در دو سطح صورت می گیرد: نخست در سطح ابتلا و ویژگی های آن و دیگری در سطح چگونگی پیشگیری و مواجهه و درمان. به خوبی

روشن است بحث دوم مترتب بر موضوع اول می باشد؛ یعنی زمانی می توان افعال مربوط به مواجهه را بررسی کرد که چگونگی ابتلا به بیماری و شیوع آن تبیین شده باشد. مسئولیت مردم و حکومت ها در این بحران چگونه است. نوع نگاه مذهبی مردم در مسئولیت پذیری و خود مدیریتی در بحران ها از جمله بیماری کرونا بسیار مشهود است و در مقابل بیماری باعث تغییر در مدل مراسمات مذهبی شده است. در مساجد با فاصله حضور یافتن و از تجمع پرهیز کردن نمونه این تغییرات است در دوران کرونا، دین گرایی، خدا باوری و اساسا باورها شکل و شمایل متفاوتی یافته اند و گویا باید توجه بیشتر به دین و خدا گرایی گسترده تری را انتظار داشته باشیم و پایبندی به باورها عمدتا شکل جدی تر و جدیدتری به خود خواهد گرفت. هر چند این یکی از فرصت ها و زیبایی های جدید در زندگی ماوراگرایی ماست اما تهدیدات ویژه ای را هم در پاسخ به نیازهای عاطفی و زندگی دینی انسان معاصر به ارمغان می آورد.

حوادث و بیماری ها باعث می شوند که انسان افزون بر توجه به پاسخگویی به نیازهای جسمی و درمانی، به نیازهای روحی و روانی نیز اهمیت دهد. در این میان دینداران و مذهبی ها به سبب وابستگی به آئین خاص می توانند موجبات التیام خود و دیگر انسان ها را فراهم آورند اما غیر متدینان از خلا معنوی رنج می برند. پیروان ادیان، به ویژه دین اسلام با کتاب و سنت به یاری خود و دیگران می آیند. شیعه و مکتب اهل بیت (ع) دارای آموزه های الهی، توصیه های معصومان (ع) و به ویژه ادعیه و پناهگاه تمام لحظه های مراجعه کنندگان است. لذا پایان نامه حاضر را برای کمک به خود مدیریتی بیشتر و مدیریت بحران در جامعه بشری در مقابل بیماری کرونا انتخاب کرده ام که امیدوارم مورد استفاده قرار بگیرد.

۳- پیشینه تحقیق

علیرضا فتاحی (۱۴۰۰) در پایان نامه خود تحت عنوان مسئولیت دولت در قبال بیماران مبتلا به کرونا بیان می دارد. این پژوهش به بررسی مبانی و قلمرو مسئولیت مدنی دولت در قبال کرونا و وضع حقوقی تقویم خسارت مبتلایان به کرونا پرداخته است. نتایج این تحقیق نشان داد که در خصوص مسئولیت دولت در برابر خسارات نیز اگرچه برخی از اقدامات دولت را می توان با استناد به قواعدی نظیر قاعده احسان و اجرای قانون اهم توجیه نموده و وی را از مسئولیت رهاوند، اما هیچ توجیهی برای برخی فعل ها یا ترک فعل ها، نظیر عدم اعمال محدودیت های ضروری در زمان مقتضی وجود ندارد. بنابراین، دولت برطبق اصول حقوقی و شرعی واجد مسئولیت مدنی خواهد بود. علاوه بر این، به نظر می رسد نظریه قرارداد اجتماعی، ناکارآمدی مبانی سنتی، نظریه دولت متعارف و نظریه دولت مسئول، از جمله مهم ترین مبانی جبران خسارت از بزه دیدگان توسط دولت می باشند.

جواد چنانی خلفی (۱۴۰۰) در پایان نامه خود تحت عنوان بررسی تأثیر کرونا بر صادرات شرکت های کوچک و متوسط هدف از تحقیق حاضر، بررسی تأثیر کرونا بر صادرات شرکت های کوچک و متوسط بود. نتایج تحقیق نشان داد: کرونا بر عرضه و تقاضا در شرکت های کوچک و متوسط تأثیر مثبت و معنادار دارد. کرونا بر درآمد شرکت های کوچک و متوسط تأثیر منفی و معنادار دارد. کرونا بر مشاغل و حقوق کارمندان شرکت های کوچک و متوسط تأثیر مثبت و معنادار دارد. کرونا بر در دسترس بودن منابع مالی برای شرکت های کوچک و متوسط تأثیر مثبت و معنادار دارد.

شهناز نوحی (۱۳۹۹) در مقاله خود تحت عنوان نقش سلامت معنوی و مقابله مذهبی در پیش بینی اضطراب مرگ در بیماران مبتلا به ویروس کرونا نتایج نشان داد سلامت معنوی و مقابله مذهبی می تواند اضطراب مرگ را در بیماران و با تقویت ابعاد

معنویت می توان اضطراب مبتلا به ویروس کرونا پیشب بینی کند مرگ ناشی از بیماری را در بیماران مبتلا به کرونا کاهش داد.

حسین ایمانی جاجرمی (۱۳۹۹) در مقاله خود تحت عنوان پیامدهای اجتماعی شیوع ویروس کرونا در جامعه ایران داده های به دست آمده نشان می دهد که این بحران بر حوزه هایی چون خانواده و آموزش، روابط کار و برخی گروه های اجتماعی مانند زنان، کودکان، صاحبان مشاغل خرد و مهاجران بیشترین پیامدها را داشته است. در پایان مقاله راه کارهایی مانند ضروت اتخاذ رویکرد انسجام اجتماعی به موازات سیاست فاصله اجتماعی پیشنهاد شده است.

سید مهدی جوکار (۱۴۰۰) در مقاله خود تحت عنوان مبانی فقهی حقوقی تکالیف دولت در وجوب پیشگیری و کنترل بیماری های مسری بیان می دارد. در فقه امامیه و قوانین ایران، عقلا و شرعا می توان بر اساس ضوابطی روشن تحت عنوان رابطه استناد، تکالیف و مسئولیت هایی مشخص و مستند به ادله اربعه و قواعد فقهی در وجوب پیشگیری و کنترل بیماری های مسری خصوصا کرونا برای دولت اسلامی قائل شد.

مفهوم کرونا در لغت

مجموعه ای از امراض یا ویروس های فراگیر^۱ که عامل فساد هوا بوده و موجب از کار افتادن اعضاء تنفسی بدن انسان و جهاز هاضمه وی می شود را می توان عنوان کرونا داد این منظور نیز تعریفی مشابه این را آورده است^۲ همچنین از مصباح المنیر چنین بر می آید که آنجا را صرفا از طریق شستشو با صابون می توان از بین برد می توان از مصادیق این ویروس دانست^۳ محیط از آن به مراضی شایع و فراگیر تعبیر کرده است.^۴

ابن اثیر با استفاده از حدیثی آن را به جارف (آنچه که می تراشد و با خو می برد) معنا کرده است و « و فی الحدیث ذکر «الطاعون الجارف» سمی جارفا لانه کان ذریعا، جرف الناس کجرف السیل»^۵

بنابراین در مفهوم شناسی کرونا می توان گفت: «مجموعه ای از بیماری های کرونا می گویند به گونه ای که این جمع مشترکاتی داشته، مسری بوده و جهاز هاضمه یا ریه و.. را درگیر نموده عملکرد هر کدام را مختل می سازند» (مرکز تحقیقات ویروس شناسی، ویروس کرونا)

۸- نتیجه گیری

بیماری کرونا ویروس کووید ۱۹ یک بیماری نوظهور است که علائم عمومی و اصلی آن عفونت است که باعث تب، سرفه خشک، خستگی و تنگی نفس است به لحاظ فقهی، حقوقی و اخلاقی خود بیماری واگیر به عنوان یک امر طبیعی موضوع حکم نیست، زیرا اساسا آنچه در بیماری اتفاق می افتد موضوع طبیعی است اما به جهت اهمیت حیات در نظام های هنجاری باید مبانی اخلاقی و حقوقی آن را مد نظر قرار داد

^۱ واسطی زبیدی، ۱۴۱۴، ج ۱۸، ص ۳۵۷

^۲ ابن منظور، ۱۴۱۴، ج ۱۳، ص ۲۶۷

^۳ فیومی، ج ۲، ص: ۳۳۲

^۴ صاحب بن عباد، ۱۴۱۴، ج ۱۰، ص ۴۵۱

^۵ جزری ابن اثیر، ج ۱، ص: ۲۶۲

بیماری کرونا از جمله بیماریهای واگیرداری است که سرعت زیادی در سرایت دارد و می‌تواند برای برخی مبتلا شوندگان به ویژه سالمندان، بیماران زمینه ای و زنان باردار وسیله کشنده تلقی شود تا کنون بهترین راه برای مبارزه با آن پیشگیری است رعایت بهداشت و قرنطینه بهترین راهکار پیشگیرانه است مخفی نمودن بیماری و ارتباط با دیگر اعضای جامعه با فرد بیمار یکی از عوامل اساسی شیوع این بیماری است هر شخصی مسئولیت حفظ جان خود و دیگران را دارد و در صورت رعایت نکردن بهداشت شخصی و عمومی ضامن می باشد و اگر شخص ناقل بیماری باشد طبق حکم شرعی وابسته به قواعد فقهی (ضمان، تسبیب، اتلاف، لاضرر...) در صورتی که انتقال بیماری او منتهی به مرگ شود اگر انتقال ویروس عمدی باشد، یعنی ناقل بیماری با قصد قتل اقدام کند، شخص جانی قصاص می شود بعلاوه هزینه درمانی را چنانچه قابل توجه و سنگین باشد اگر چه بر اساس نظریه دین پژوهان کلاسیک که معتقدند نسبت میان « رنج و بیماری» با گرایشات دینی اساسا مثبت است و این بیماری تهدید و دل نگرانی ها هستند که بستر روآوری انسانها به عوالم دیگر و عوامل ماوراء الطبیعی می شوند چرا که وضعیت مدرن به فرض آنکه صائب باشد و به تحقق هم رسیده باشد خلا معنوی را پدید می آورد که موجب عطش نوعی حسرت وجودی در انسانها است این قبیل افراد در اولین موقعیت مستعدی که قرار بگیرند، نظر همین کرونا، واکنش های دینی و معنوی بیشتری از خودشان نشان می دهند. بیماری کرونا باعث شد که در سراسر جهان مردم به دین و خدا بیشتر روی آورند و پیشرفته ترین تجهیزات پزشکی هم نتوانستند درمانی برای این بیماری داشته باشند و مردم به واقعیت درونی خود که خدا و دین باشد روی آوردند و در کشور ما این امر بیشتر نمایان شد و با لحاظ اینکه مساجد و اماکن زیارتی بسته شدند و مردم به صورت مجازی توانستند ارتباط برقرار کنند و با توکل و آرامش درونی و حفظ بهداشت به این امر کنار بیایند. در دوران کرونا دین گرایی، خداباوری و اساسا باورها شکل و شمایل متفاوتی یافتند و گویا باید توجه بیشتری به دین و خدا گرایی داشته باشیم.

منابع

۱. ابن منظور، ابوالفضل، جمال الدین، محمد بن مکرّم (۱۴۱۴)، لسان العرب، ۱۵ جلد، دارالفکر للطباعة و النشر و التوزیع، دار صادر، بیروت، لبنان
۲. ابن منظور، ابوالفضل، جمال الدین، محمد بن مکرّم، لسان العرب، ۱۵ جلد، دارالفکر للطباعة و النشر و التوزیع - دارصادر، بیروت- لبنان، سوم، ۱۴۱۴ ه ق
۳. امام خمینی، روح ال... (۱۳۸۶) تحریر الوسيله، جلد دوم، چاپ و نشر عروج، تهران، انتشارات مجد
۴. آیت ال.. خامنه ای، سید علی، (۱۳۹۸)، دانشنامه گنجینه معارف
۵. جزایری، سید محمد جعفر (۱۳۸۵)، شرح منتهی الدرایه، جلد ۴، فقاها
۶. جزری، ابن اثیر، مبارک بن محمد، النهایه فی غریب الحدیث و الاثر، ۵ جلد، موسسه مطبوعاتی اسماعیلیان، قم - ایران، اول، ۵ ه ق
۷. جزری، ابن اثیر، مبارک بن محمد، النهایه فی غریب الحدیث و الاثر، ۵ جلد، موسسه مطبوعاتی اسماعیلیان، قم - ایران
۸. جوکار، سید مهدی (۱۴۰۰)، مبانی فقهی حقوقی تکالیف دولت در وجوب پیشگیری و کنترل بیماری های مسری (مطالعه موردی کرونا)، مجله حقوق پزشکی، دوره پانزدهم، شماره پنجاه و ششم
۹. جهانگیر، عیسی (۱۳۹۱)، شیعه در فضای سایبر، رویکردی اجتماعی، قم: موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی
۱۰. خبرگزاری جمهوری اسلامی ایران ایرنا، بررسی مسئولیت قانونی بیماران مبتلا به کرونا، ۱۶ اسفند، ۱۳۹۸
۱۱. خوئی، ابوالقاسم (۱۳۹۰)، احکام جامع الماسئل پزشکی، چاپ ال، قم، ایران
۱۲. دفتر مطالعات اجتماعی و فرهنگی شهرداری تهران (۱۳۹۹)، نتایج موج سوم نظر سنجی کرونا
۱۳. دفتر مطالعات اجتماعی و فرهنگی شهرداری تهران (۱۶ تا ۱۹ فروردین ۱۳۹۹ الف) نتایج موج سوم نظر سنجی کرونا
۱۴. دلشاد تهرانی، مصطفی (۱۳۹۱) تفسیر موضوعی نهج البلاغه، تدوین نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه ها، معاونت پژوهشی، قم، دفتر نشر معارف.
۱۵. دین آنلاین (۱۳۹۹) تعطیلی این مکان مقدس یا حقوق مذهبی افراد منافات دارد، حکومت دخالت نکند قابل دسترسی در اینترنت به نشانی <http://www.dinonline.com/conternr/16108>
۱۶. سراج زاده، حسین، جواهری، فاطمه و سمیه ولایتی خواجه (۱۳۹۲)، دین و سلامت، آزمون اثر دینداری بر سلامت در میان نمونه ای از دانشجویان فصلنامه جامعه شناسی کاربردی، سال بیست و چهارم، شماره ۴۹، صص ۷۷-۵۵
۱۷. سید رضی، ابوالحسن محمد بن الحسین الموسوی (۱۳۶۸)، نهج البلاغه، ترجمه سید جعفر شهیدی، تهران، سازمان انتشارات و آموزش انقلاب اسلامی، چاپ اول.
۱۸. سید رضی، ابوالحسن، محمد بن الحسین (۱۳۷۴) نهج البلاغه، خورشید بی غروب، ترجمه عبدالمجید معادیخواه، تهران، ذره، چاپ اول
۱۹. شهید ثانی، (۱۴۱۶)، مسالک الافهام، موسسه معارف الاسلامیه، جلد ۱۲.
۲۰. صاحب بن عباد، کافی الکفاه، اسماعیل بن عباد، المحيط فی اللغة، ۱۰ جلد عالم الکتاب، بیروت - لبنان، اول، ۱۴۱۴ ه ق
۲۱. صاحب بن عباد، کافی الکفاه، اسماعیل بن عباد، (۱۴۱۴) المحيط فی اللغة، ۱۰ جلد، عالم الکتاب، بیروت، لبنان اول
۲۲. صادق نیا، مهرباب (۱۳۹۹)، کرونا دست های زمینی ترین آدم را رو به آسمان کرد خبرگزاری رسا، قابل دسترس در اینترنت به نشانی <http://rasanews.ir/fa/news/646541>
۲۳. فیض، علی اکبر (مشکینی) (۱۳۷۱)، اصطلاحات الاصول، ج ۱، چ دوم، الهادی

۲۴. فیومی، احمد بن محمد مقری، المصباح المنیر فی غریب الشرح الکبیر للرافعی، در یک جلد، منشورات دارالرضی، قم، ایران، اول
۲۵. فیومی، احمد بن محمد مقری، المصباح المنیر فی غریب الشرح الکبیر للرافعی، در یک جلد، منشورات دارالرضی، قم - ایران، اول، ه ق
۲۶. قافی، حسین، شریعتی، سعید (۱۳۹۷)، اصول فقه کاربردی، تهران، انتشارات سمت
۲۷. کمالوند، پیمان (۱۳۹۹)، در کشاکش علم و دین از ستیز تا کرنش به دنبال راهی برای رهایی، ادیان نیوز، قابل دسترس در اینترنت به نشانی: adyanews.com
۲۸. مازندرانی، محمد صالح بن احمد بن شمس سروی (۱۳۸۲) شرح الکافی، ۱۲ جلد، المکتبه الاسلامیه، تهران، ایران
۲۹. محقق داماد، سید مصطفی (۱۳۸۲)، قواعد فقه، مرکز نشر علوم اسلامی
۳۰. محمد عبد الرحمن، معجم المصطلحات و الالفاظ الفقهیه، ۳ جلد
۳۱. محمود عبدالرحمان، معجم المصطلحات و الالفاظ الفقهیه، ۳ جلد، ه ق
۳۲. مصباح یزدی، محمد تقی (۱۳۸۹)، بزرگ ترین فریضه، انتشارات موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی
۳۳. مطهری، احمد، (۱۳۶۴)، مستند تحریر الوسیله، جلد ۲، هاشم نوری، بی نا
۳۴. نائینی، محمد حسین، (۱۳۸۶) اجود التقریرات، جلد دوم، چاپ دوم، کتابفروشی مصطفوی، قم
۳۵. واسطی، زبیدی، حنفی، محب الدین، سید محمد مرتضی حسینی، (۱۴۱۴)، تاج العروس من جواهر القاموس، ۲۰ جلد، دارالفکر للطباعه و النشر و التوزیع، بیروت، لبنان اول.
۳۶. یوسفی، علی، صدیق اورعی، غلامرضا، کهنسال، علیرضا و فهیمه مکرری زاده (۱۳۹۱)، مجله مطالعات اجتماعی ایران دوره ششم، شماره ۳ و ۴ (پیاپی ۱۹ و ۲۰) پاییز و زمستان، صص ۱۸۰-۱۹۸
37. Rostamian M. Article on the study of responsibility and conscientiousness from the perspective of the Qur'an and hadiths. Journal of Wisdom of the Ahl al-Bayt. 2014;1(2):33. [Persian].
38. Kolini M, Al-Kafi. Corrected by Ghaffari and others. Tehran: Islamic Books House; 2010. [Arabic].
39. Payende A. Nahj al-Fasaha. Tehran: The World of Knowledge; 1984. [Arabic].
40. Khaleghparast H, et al. Legal Analysis of Social Security in Iran. Social Welfare Research Quarterly. 2017;17(64):21. [Persian].
41. Rezaei Esfahani M. Quran Interpretation. Qom: Quran Interpretation and Sciences Research; 2008.
42. Makarem Shirazi N. Nemuneh Interpretation. Tehran: Dar kotob eslamyeh; 1992. [Persian].
43. Hale, Webster, Philips and Kiara,(2020).oxford covid 19government response tracker